

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

РИМСЬКЕ ПРАВО І СУЧАСНІСТЬ: ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО В УМОВАХ ВІЙНИ

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
24 травня 2022 року*

Одеса
Фенікс
2022

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора Є. О. Харитонова

Упорядники-укладачі:

Спасова Катерина Іванівна – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права, голова наукового товариства молодих вчених, аспірантів та студентів Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лоншакова Валерія Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гоменюк Аміна Романівна – лаборант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Група організаційного та технічного забезпечення

Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонова Олена Іванівна – д.ю.н., завідувача кафедрою права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», професор;

Голубєва Неллі Юрійвна – д.ю.н., завідувача кафедрою цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія», професор;

Орзїх Юрій Геннадійович – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент;

Ткалич Максим Олегович – к.ю.н., завідувач Центру спортивного права при Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доцент.

У 453 **Римське право і сучасність: цивільне право в умовах війни** : матер. Всеукр. наук. конф. (Одеса, 24 травня 2022 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова ; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2022. – 220 с. – Режим доступу: --- ISBN 978-966-928-829-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних та методологічних проблем цивільного права та процесу, права власності, ІТ-права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції, яка відбулась 24 травня 2022 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивільстики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 340.15(37):347''364''(477)(063)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Коструба Анатолій Володимирович,
*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного
права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника*

ПРИРОДА ALTER КОРПОРАТИВНИХ ЮРИДИЧНИХ ВІДНОСИН

1. Традиційно, під корпоративними юридичними відносинами розуміють форму індивідуально предметних суспільних відносин в підґрунті яких саморегульовано сформовані суб'єктивні права та юридичні обов'язки корпорації та її учасників (засновників) між собою в сфері її діяльності.

Корпорація (від лат. *corpus* – тіло) – це форма об'єднання осіб, яка виступає в обороті як єдине ціле, якісно відмінне від утворюючих його суб'єктів. Отже, фундаментальною ознакою корпорації є фактор єдності осіб, які входять до неї, формують її сутність та уособлюють її в цивільному обороті відмінно від осіб, що її складають.

2. Корпоративність представляє собою спосіб концентрації не лише капіталу, а й інтересу групи осіб у відповідній організаційній формі. Проведення паралельних ліній між поняттями «корпоративний» та «підприємницький» не доречно. Термін «корпоративний» не обмежується винятково сферою підприємницької діяльності.

Розуміння корпорації в «широкому» сенсі не є випадковим у доктрині цивільного права. На думку вчених, корпорація – це юридична особа (комерційна або некомерційна організація), що ґрунтується на принципі участі (членства). Отже, здійснення підприємницької діяльності не є обов'язковим критерієм корпорації. Тобто, корпоративність передбачає спільність можливої поведінки суб'єктів навколо спільної для них мети.

Характерним для корпорації є стан відносин між нею та її учасниками (засновниками), який полягає в концентрації їх інтересу та/або капіталу навколо мети її діяльності. Мета діяльності корпорації, яка розкривається через прагнення в реалізації приватного інтересу, який не обмежується винятково сферою підприємницької діяльності. Але такий інтерес має виключно приватний характер. Його приватність символізує обмеженість виключно колом осіб, які об'єднують власні зусилля навколо корпорації. Отже, для нього головна ідея існування корпорації – це забезпечення реалізації спільності мети її діяльності.

3. В той же час варто наголосити, що варіативність діяльності юридичних осіб не дозволяє обмежити їх участь в цивільному обороті виключно сферою реалізації приватного інтересу.

Складність конструkcії юридичної особи як штучного суб'єкту права (фікції) передбачає варіативність механізмів реалізації волі її «творця». В цивільному законодавстві відповідна ідея знайшла свого емпіричного втілення у частині 1 статті 83 Цивільного кодексу України, яка передбачає створення юридичних осіб у формі товариств і установ.

Очевидним є той факт, що юридична корпорація, існує в якості правового засобу, який існує для опосередкованої участі суб'єктів в цивільному обороті. При цьому відповідні правові засоби можуть існувати лише в межах відповідних, обумовлених ними (правовими засобами) юридичних відносин. Отже правовий статус корпорації забезпечується в межах відповідних корпоративних юридичних відносин.

4. З огляду на положення статті 83 Цивільного кодексу України, в нормативного контексті поділу юридичних осіб на товариства і установи. Виникає розумне питання природи відносин, які реалізують статус юридичної особи, яка ознаками не є корпорацією – юридичних відносин за участю установи.

Відсутність моделі відносин між юридичною особою та її учасником, яка через активність такого правового засобу в цивільному обороті забезпечує його особистий інтерес, свідчить про наявність інтересу іншого порядку – інтересу публічного.

Публічний інтерес у діяльності юридичної особи специфікує останню.

Діяльність юридичної особи не зумовлюється поведінкою її учасників. У цій формулі відзначена відсутність взаємозалежності юридичної особи з її учасником (*засновником*).

Дестинатором результатів діяльності такої юридичної особи виступає суспільство. Отже, її засновник не бере участі в ані в управлінні нею, ані у веденні її справ. Його активність обмежується винятково межами регламентаційного впливу під час її створення та припинення діяльності. Безпосередньо функціонування установи здійснюється автономно, саморегулятивно через відповідні інституції громадянської залученості.

В такому разі індивідуальний інтерес засновника юридичної особи відсутній. Воля «творця» зумовлена запитом від суспільства, його

потребами. Ця юридична особа у своїй статутній діяльності не пов'язана з інтересами її засновника. Виникнувши за волею засновника юридична особа в подальшому втрачає активний юридичний зв'язок із ним. У цьому розкривається соціально-правова сутність такої юридичної особи як установа.

5. Дестинатором результатів її діяльності виступає суспільство. Отже, її засновник не бере участі у веденні її справ та управлінні нею. Його активність обмежується винятково межами регламентаційного впливу. Безпосередньо управління установою здійснюється автономно, виходячи із засад державної політики у сфері, яка забезпечує діяльність такої юридичної особи. У такому разі індивідуальний інтерес засновника юридичної особи відсутній. Воля засновника зумовлена потребами громадськості.

Юридична особа виступає донором суспільного інтересу при відсутності зустрічного живлення доцільності її існування з боку реципієнтів її діяльності. Тобто відносини юридичної особи та споживачів її суспільної активності позбавлені відомих ознак корпоративності. Такі відносини не мають характеру закритої групи. В їх структурі переважає необмежене коло учасників, які взаємодіють безпосередньо з юридичною особою щодо її сутнісної діяльності та не кореспондують між собою.

Тобто відносини юридичної особи та споживачів її суспільної активності позбавлені корпоративності. Такі відносини не мають характеру закритої групи. В їх структурі переважає необмежене коло учасників, які взаємодіють безпосередньо з юридичною особою щодо її сутнісної діяльності та не кореспондують між собою. У цьому розкривається соціально-правова сутність такої юридичної особи як установа. Статус наведеної юридичної особи визначає розпорядчий порядок її створення

6. Практичним прикладом наведеної тези є приписи статті 31 Закону України «Про вищу освіту» щодо юридичного статусу державного вищого навчального закладу. Відповідно до наведеного, рішення про створення приймається Кабінетом Міністрів України. Водночас, як засновник цієї юридичної особи, останній позбувається особистого інтересу в діяльності цього закладу та його результатах. Цей інтерес мають інші особи, які й стають бенефіціарами відповідних результатів, а також суспільство в цілому, яке користується тією метою, задля досягнення якої створений навчальний заклад. Проте юридичні

відносини між засновником та установою не вичерпуються моментом створення відповідної юридичної особи. Правовий зв'язок між установою та її засновником має тривалий характер протягом часу участі установи в цивільному обороті та припиняється припиненням юридичної особи.

7. Доцільно привернути увагу, що не зважаючи на їх природність в сфері цивільного права відповідні юридичні відносини на сьогодні не мають теоретичного розкриття та нормативного закріплення. Такі відносини слід визнати юридичними, що мають характер установчих, таких, які по природі є альтернативними до корпоративних.

Тобто, установчі юридичні відносини є формою публічно предметних суспільних відносин в підґрунті яких саморегульовано сформовані суб'єктивні права та юридичні обов'язки установи та її установників (засновників) між собою в сфері її діяльності.

Некіт Катерина Георгіївна,

докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблеми правового регулювання віртуальних активів в Україні обговорюються вже досить тривалий час. В умовах воєнного стану це питання особливо актуалізується з двох причин. По-перше, відповідно до Закону України від 03.03.2022 № 2116-IX «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» було визначено правові засади примусового вилучення з мотивів суспільної необхідності (включаючи випадки, за яких це настійно вимагається військовою необхідністю) об'єктів права власності Російської Федерації як держави, яка почала повномасштабну війну проти України, та її резидентів. Під об'єктами права власності Російської Федерації та її резидентів при цьому розуміється рухоме і нерухоме майно, кошти, вклади у банках, цінні папери, корпоративні права, інше майно (активи), що знаходяться (зареєстровані) на території України та безпосередньо або через афілійованих осіб на-

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**РИМСЬКЕ ПРАВО І СУЧАСНІСТЬ:
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО В УМОВАХ ВІЙНИ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської наукової конференції

Одеса,

24 травня 2022 року

Електронне видання

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора Є. О. Харитонова

Підписано до друку 10.08.2022.

Ум-друк. арк. 12,79. Зам. № 2208-02.

Видано в ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.

Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160

e-mail: fenix-izd@ukr.net

www.feniksbooks.com